

BARTA Gábor - LÁZÁR Péter

A NEMZETKÖZI SZABVÁNYÜGYI SZERVEZET
46. Sz. "DOKUMENTÁCIÓ" BIZOTTSÁGÁNAK IX. TELJES ÜLÉSE
(1962. jun. 25-28.)

A Nemzetközi Szabványügyi Szervezet (ISO) 46. sz. "Dokumentáció" bizottságának IX. teljes ülésén 13 ország képviseltette magát. Megfigyelőként részt vettek az ülésen az UNESCO, a FID és az IFLA képviselői is. A megjelentek száma 42 fő volt.

Az üléseket a Francia Szabványügyi Intézet, az AFNOR rendezésében a Hotel Palais d'Orsay-ban tartották. Az AFNOR az ülések zavartalan, gyors lefolytatásához szükséges személyzetet és eszközöket is biztosította.

Az ülészak napirendjén az alábbi fontosabb nemzetközi szabványajánlások problémáinak megtárgyalása szerepelt: *

- 1./ Bibliográfiai hivatkozások.
- 2./ A bibliográfiai hivatkozásokban gyakran szereplő szavak rövidítése.
- 3./ Bibliográfiai kártyák.
- 4./ A folyóiratcímekben gyakran szereplő elnevezések rövidítése.
- 5./ A könyvek címlapja.
- 6./ Kiadványok mutatói.
- 7./ A dokumentációs és a könyvtári munkában használt fogalmak meghatározása.
- 8./ Az ISO/R9 Nemzetközi átírási rendszer cirill írásjelekhez c. nemzetközi szabványajánlás módosítása.

---

* A beszámolóban felsorolt dokumentumok megtalálhatók a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban

- 9./ ISO/DRAFT No. 315 Görög írásjelek átírása
- 10./ Kínai írásjelek átírása.
- 11./ A titkárság beszámolója a VIII. teljes ülés óta végzett munkáról.
- 12./ Az ISO/TC 46/SC 1 Mikrofilm albizottság titkárságának beszámolója az albizottság tevékenységéről.

A IX. teljes ülés munkáját a titkárság négy napra irányozta elő. Az első napon megvitatták a napirendet és a titkárság beszámolóját. A második és a harmadik napon a megválasztott négy munkabizottság tartotta ülését, a negyedik nap programjában pedig a munkabizottságok elnökeinek beszámolója, a határozati javaslatok feletti vita és a további munkaterv megtárgyalása szerepelt. Ugyancsak a negyedik napon terjesztette elő a titkárság a következő ülés időpontjára és helyére vonatkozó javaslatát is.

Az ülésszak során az alábbi négy munkabizottság működött:

A./ Bibliográfiai hivatkozások.

(Elnök: Lorphèvre, Belgium);

B./ Bibliográfiai kártyák,

Tárgymutatók és egyéb mutatók,

Könyvek címlapja.

(Elnök: Verfaille, Belgium);

C./ A folyóiratcímekben leggyakrabban előforduló kifejezések rövidítése, A bibliográfiai hivatkozásokban gyakran előforduló szavak rövidítése.

(Elnök: Poindron, Franciaország);

D./ Átírási kérdések.

(Elnök: Guerra, Portugália).

A magyar küldöttség a tárgyalt anyagokhoz előzetes írásbeli hozzászólást küldött. Delegációnk az A és B munkabizottság munkájában vett részt. A munkabizottság elfogadta a korábbi magyar álláspontot a bibliográfiai hivatkozások, valamint a könyvek címlapja és megjelentetése c. tárgykörökben. Az A munkabizottság, amely a bibliográfiai hivatkozásokat tárgyalta, egyeztetette a nagy számban beérkezett hozzászólásokat, miáltal lehetővé vált a tagországok többsége részére elfogadható tervezet kidolgozása. Ezt a tervezetet eljuttatták az ISO főtitkárságához a további eljárás céljából.

A teljes ülésen hozott határozatokat mellékletünk tartalmazza. Közülük itt különösen a következőket kell kiemelnünk:

- 1./ A bibliográfiai hivatkozások tekintetében a titkárság felhatalmazást kapott, hogy a munka befejeztével az elfogadott dokumentumot az ISO

főtitkárságához továbbítsa.

- 2./ Az "ISO/R9 Nemzetközi átírási rendszer cirill írásjelekhez" c. nemzetközi szabványajánlás módosítása szükséges; és kívánatos, hogy ennek munkájában szovjet szakértő is vegyen részt.
- 3./ A japán írásjelek átírásának kérdéseit sürgősnek itéli a bizottság, ezért felveszi munkatervébe.
- 4./ A kínai írásjelek átírásának kérdését is fontos feladatának tekinti a bizottság, azonban szükségesnek tartja, hogy a kérdés kidolgozásában Kína képviselője is részt vegyen.

A titkárság vezetőjének és az ülés elnökének a következő ülés időpontja és helye tekintetében a magyar delegációval folytatott megbeszélése során felmerült az a lehetőség, hogy a Nemzetközi Szabványügyi Szervezet legközelebbi ülését 1964-ben Budapesten tartsák meg.

HATÁROZATOK

- 1./ A bizottság tevékenységét összefoglaló titkársági jelentést a jövőben a bizottság ülésének megkezdése előtt legalább egy héttel meg kell küldeni a tagállamoknak.
  - 2./ A japán írásjelek átírását annyira fontos problémának itéli a bizottság, hogy felveszi munkatervébe. Az USA vállalta az ajánlástervezet kidolgozását.
  - 3./ A bizottság felveszi munkatervébe a nemzetközi kongresszusok és konferenciák jelentéseinek és anyagainak szerkezeti beosztására vonatkozó szabványosítási feladatok megoldását. A bizottságnak tudomása van arról, hogy az UNESCO és a FID már végzett bizonyos munkát e tekintetben. A bizottság titkársága szorosan együtt fog működni az említett nemzetközi szervezetekkel. A bizottság felkéri a titkárságot, hogy az ISO főtitkársága útján létesítsen megfelelő kapcsolatokat a bizottság és az Union of International Associations között.
- A munkabizottságok elnökeinek jelentésével kapcsolatban:

AZ "A" MUNKACSOPORT

A bizottság nemzetközi szabványajánlás számára végleges tervezeként elfogadja a bibliográfiai hivatkozások szabályait összefoglaló ISO/TC 46 /Secr. 390/ 620 jelű dokumentumot az A munkacsoport által jóváhagyott ki-

egészítésekkel és módosításokkal - amint azt a munkabizottság vezetője a bizottság záróülésén bejelentette. A módosított szöveget az ISO/TC 46 /Párizs 1962-14/ 659 jelű dokumentum tartalmazza. A bizottság felhatalmazta a titkárságot, hogy a kijelölt szerkesztőbizottság jóváhagyásával az utóbb említett dokumentumot az ISO főtitkárságához felterjessze a szükséges stiláris javítások és a példák kiegészítése után.

A "B" MUNKACSOPORT

a Bibliográfiai kártyák tekintetében a bizottsági tagok által előadott sokféle tartalmi és formai kifogás következtében egyhangulag javasolja a bizottságnak, hogy

1. A bizottság kérje fel mindazon tagállamokat, amelyek e tárgyban már dolgoztak ki nemzeti szabványt, hogy az ISO egyik hivatalos nyelvén terjesszék be e szabványokat;
2. Valamelyik tagállam kapjon megbízatást újabb ajánlástervezet kidolgozására.

A "B" munkacsoport foglalkozott még a kiadványok mutatóival és a könyvek címlapjával is. A mutatókról szóló ajánlástervezetet némiképpen átdolgozta a munkacsoport, pontosabbá tette a szöveg fogalmazását. A leglényegesebb változtatás az, hogy a mutatókat az eredeti javaslattal ellentétben a továbbiakban már nem két csoportra - betűrendes és szisztematikus mutatókra - bontja, hanem betűrendes, szak- és időrendi mutatókat különböztet meg. A mutatók rendszerével kapcsolatban hosszantartó vita után csupán a bizottság záróülése hozott végleges döntést.

A könyvek címlapját szabályozó ajánlástervezetet sok, kisebb jelentőségű módosítással fogadta el a bizottság a "B" munkacsoport ajánlása alapján.

A "C" MUNKACSOPORT

a rövidítések szabványosításával foglalkozott, nevezetesen a bibliográfiai hivatkozásokban használatos szavak rövidítésének és a folyóiratok címében leggyakrabban előforduló elnevezések rövidítésének kérdésével. Ami a bibliográfiai hivatkozásokban leggyakrabban szereplő szavak rövidítését illeti, a munkacsoport kiemeli a lengyel bizottság kezdeményezésének és munkájának jelentőségét. A munkacsoport javasolja, hogy a titkárság a legrövidebb időn belül tisztázza az ISO/TC 37 titkárságának közreműködésével a lengyel bizottság által kidolgozott dokumentum legcélszerűbb kialakításának

módját; a rövidítések során tekintetbe kell venni az ISO/TC 37 bizottság ajánlásait is.

Ugyanakkor a munkacsoport javasolja azt is, hogy a bizottság kérje fel tagszervezeteit a lengyel tervezetet érintő megjegyzések be- küldésére, az abban szereplő rövidítésjegyzék általuk célszerűnek vélt kie- gészítésére; felhívja azonban a figyelmet arra, hogy a rövidítésekkel ne lépjék túl a bibliográfiai hivatkozások szükségletét és keretét. Célszerű volna kie- gészítéseket kérni olyan országoktól is, amelyek nem tagjai az ISO/TC 46 bizott- ságnak.

A folyóiratok címében gyakran szereplő szavak rövidítése tekintetében a munkacsoport egyrészt a napirendre tűzött 625. sz. dokumentu- mot, másrészt pedig az angol tagszervezet által az ISA Bulletin 23. alapján ki- dolgozott jegyzéket vette alapul.

A munkacsoport a második jegyzéket kiegészítette a megjelenés periodi- citását jelző kifejezésekkel, amelyek sokszor kapcsolódnak más, gyakran hasz- nált cimbeli kifejezésekhez. A munkacsoport javasolja, hogy

- a./ az első jegyzéket minél előbb küldje szét a titkárság ajánlástervezet formájában;
- b./ ezt követően a második jegyzéket is minél gyorsabban küldje szét a titkárság előtervezet formájában. A tagszervezetek többsége által elfo- gadott rövidítések szerepeljenek az ajánlástervezetben; azonban nem feltétlenül szükséges, hogy megjegyzést tegyenek a másodjegyzékben szereplő mindegyik rövidítéshez. A vitás rövidítéseket egy harmadik jegyzékben kell összefoglalni, mindazon rövidítésekkel együtt, amelyek a második jegyzékből valamilyen oknál fogva kimaradtak, és amelyeket az ISO/TC 46 tagjai észrevételeikben bejelentettek;
- c./ a titkárság sürgesse a tagszervezeteknél a kiegészítések beküldését.

A munkacsoport reméli, hogy az említett kétféle rövidítésjegyzék tanulmá- nyozása során ráirányul a tagszervezetek figyelme mindkét problémakörre, mivel a két témakör szorosan egymáshoz kapcsolódik.

A "D" MUNKACSOPORT

a cirill és a kínai írásjelek átírásával foglalkozott. A munkacso- port megbízott két nyelvész-szakértőt, hogy egy hónapon belül tegyen javasla- tot a titkárságnak az ISO/R9 "Cirill betűk átírása" című nemzetközi szabvány- ajánlás kiegészítésére. Ennek során tekintetbe veszik a vonatkozó lengyel ja- vaslatokat és a kidolgozás alatt álló német szabványt.

A munkacsoport megállapította, hogy az említett ISO/R9 nemzetközi szabványajánlás bevezető szakaszának szövege nem teljesen kielégítő, különösen túlzottan bonyolult szövegezése miatt. Megfelelőbb szöveget azonban csak elmélyült vizsgálódások alapján lehetne kidolgozni. A munkacsoport jelenleg megelégszik azzal, hogy egyik tagjának, Orne urnak szövegjavaslatát ajánlja a további vita alapjául. A munkacsoport véleménye szerint azonban a kérdést érdemben csak szakértők tárgyalhatják. Ennek folytán javaslatot tesz, hogy az ISO/TC 46 bizottság szervezzen állandó albizottságot az átírási kérdések kidolgozására. A munkacsoport kívánatosnak tartja, hogy minden lehetőséget ragadjanak meg annak érdekében, hogy a cirill írásjelek átírásának megtárgyalásakor szovjet szakértő is részt vegyen a bizottság munkájában.

A munkacsoport megítélése szerint az újonnan szervezendő albizottság egyik legelső feladata, hogy világosan megfogalmazza azokat az elveket, amelyek az átírás nyugszik. Ezeket az elveket eddig még egyetlen alkalommal sem foglalták össze világosan. Az elvi alapokban való egyetértés után kerülhet sor ezen elveknek egy részletes dokumentumban való összefoglalására. E dokumentum nem a szabványok használóihoz szólna, hanem a nemzetközi átírási rendszerek kidolgozásával vagy felülvizsgálatával foglalkozó szakértők használatára szolgál.

ELVI PROBLÉMÁK

- 1/a A dokumentációs követelmények meghatározása (beleértve a gépesített feldolgozás követelményeit is).
- 1/b Azok a követelmények, amelyeket a dokumentációval szemben támasztanak a használói.
- 2/a Az átírási rendszerben kívánatos a transzkripció fokának meghatározása is.
- 2/b Az egyedi kifejezésmódokon nyugvó átírási rendszerek előnye az írásjeleken alapuló rendszerekkel szemben.
- 3/a "Népszerű" átírási rendszerek iránti igény a "tudományos" rendszerek mellett.
- 3/b Összehasonlító táblázatok.

A felsorolt problémákat elsősorban az ISO/R9, valamint a görög, arab és héber írásjelekre vonatkozó ISO ajánlástervezetek és a nem szláv, cirill írásjelek átírása iránti sürgős igények keretében kell megvizsgálni.

A gyakorlatban többféle átírási rendszer terjedt el kisebb-nagyobb mértékben. Ezzel kapcsolatban célszerű volna publikálni a munkacsoport egyik tagjának, Ryghaloff-nak idevágó tanulmányát, mert sok segítséget nyújthatna az újonnan szervezendő albizottság munkájához. Azonban a munkacsoport szilárdan meg van győződve arról, hogy az ISO mindaddig nem tehet semmiféle végleges ajánlást, míg a kínai írásjeles átírásnak magában Kinában ki nem alakul az egyöntetű gyakorlata, és természetes, hogy e kérdés kidolgozásakor Kína képviselőjének is részt kell vennie a munkacsoport tevékenységében.

A

KÖNYVTÁROSOK BOLTJÁBAN

(Bp. VI. Népköztársaság utja 16.)

Az alábbi könyvtári kiadványok kaphatók

TAKÁCS József: A könyvtári szolgálat jogi szabályozása.

DOMANOVSKY Ákos: A könyvtári címlírás irányelvei.

TOMBOR Tibor: A könyvtári állomány védelme.

SZ. NÉMETH Mária: A központi folyóirat címjegyzék kérdései.

BALÁZS Sándor: A Nemzetközi Dokumentációs Szövetség.

SZ. NÉMETH Mária: A központi katalógus jelenlegi feladatai.

SEBESTYÉN Géza: A könyvtári kutatások mai problematikája a külföldi szakirodalom tükrében.

Külföldi tanulmányutak 1961.

A könyvtártudományi kutatás kérdései
(A KMK ankétja. Bp. 1960.jun.13-14.)